ədalət.- 2022.- 25 iyun.- S.6.

O DA BELƏ ŞAİRDİR...

VAQİF YUSİFLİ

Gənc idim, şeirə həvəsli idim,
Sözdə Əli Kərim olmaq istədim.
Hətta şöhrətlənib, könüllərdə də
Əli Kərim kimi qalmaq istədim.
Əli bulağından təb tutanların
Şair sayılmağa gümanı vardı.
Mənə davamçısı deyilsəydi lap
Bu mənə ən böyük şöhrət olardı.
Vaxt ötdü-bildim ki, Əli sözütək
Sözüm o qədər də təsirli deyil-
Sehrli-sirli, xətirli deyil.
Gördüm Əli Kərim olmaq istəyim,
Heç özüm olmağa yetərli deyil.
Gənc idim, bilmirdim-sonra anladım
Yeni Əli Kərim bir də yetişməz...

Cavan yaşlarında Əli Kərim olmaq istəyilə yaşayanlar çox olub. Bu da təbiidir, çünki aşağıdan yüksəkliyə, zirvəyə baxanda çoxlarının ürəyindən o zirvəyə ucalmaq keçir. Səksəninci illərin gənc şairi Elşad Səfərlinin ürəyində belə bir arzunun doğması təbii idi. İllər keçdi və Elşad Səfərlinin o şeirində deyildiyi kimi, Əli Kərim olmaq çətin imiş, çünki "Yeni Əli Kərim bir də yetişməz". Amma Elşad Səfərli Əli Kərim kimi bir şair olmasa da, müasir poeziyamızda seçildi, Əli Kərim yox, Elşad Səfərli oldu.O, Lənkəran ədəbi mühittinin yetirməsidir, Şəkər Aslanın "Uğulu yolu" ilə ədəbiyyata gəlib, elə sonralar sonetlər və sonetlər çələngi yaratmağı da Şəkər Aslanın təsiriylə yaranıb, -desək, səhv etmərik. İndi Elşad Səfərli 65 yaşındadır, həm elmi fəaliyyətlə məşğuldur, həm də şeir yazır, Elmi təfəkkürlə bədii təfəkkürün vəhdətinin bir çox müəlliflərdə alınmadığını-yəni hansınınsa üstünlüyü o birisini kölgədə qoyur- amma Elşad Səfərlidə hər ikisi alınıb. O, Lənkəran Dövlət Universitetinin "Azərbaycan dili, ədəbiyyatı və onların tədrisi metodikası" kafedrasının müdiri, filologiya elmləri namizədi, dosentdir. Xeyli sayda elmi məqalələri və altı monoqrafiyası işıq üzü görüb. "Sonet janrı və Azərbaycan soneti" monoqrafiyasını xüsusilə qeyd etmək olar. (Bu haqda yazının sonunda söz açacayıq).

Elşad Səfərlini bir şair kimi səciyyələndirən xüsusiyyətlər var. O, "şəhər uşağı" deyil, bizim bir çoxumuz kimi kənddən-kəsəkdən çıxıb. Amma vaxtilə (səksəninci illərdə) cavan şairlər şəhərlərə qədəm basan kimi kənd üçün darıxdıqlarını, şəhərlərə alışmadıqlarını təçəssüf hissilə etiraf edirdilər.

Amma indi şəhərlə kəndin az qala bir-birinə qovuşduqlarını görürük, urbanizasiya kəndlərə də addımlarını atıb. Elşadın şeirlərində də bu dəyişilmə, kəndin öz təbii stixiyasından ayrılmaq prosesi "Nostalji" şeirində əksini tapıb. Təkcə dəyişilən kənd deyil, kəndlə bağlı xatirələrin üzərinə də qar yağıb:

Görən qalmışammı-kəndin başında
Şahidtək çinarın mən yaddaşında?
Orda bir ocağa mələk yaşında
Yolumu gözləyən qız kilidlənib.

Həsrətimi söz-söz misralayıram,
Dərdi misra-misra sıralayıram.
Ömrün payızıdır-çabalayıram,
Hansı dalandasa yaz kilidlənib.

Ah, cavanlıq ömrü, cavanlıq ömrü!
Qəhər buludları yuyur üzümü.
Sınıb da, tükənib ruhun dözümü,
Ayaqlar işləmir, diz kilidlənib.

Hərdən üz tuturam gözü geriyə,
Qaytarmaq olarmı bizi geriyə?
Daha gecdir, gecdir, üzü geriyə
Qar yağıb, yol itib, iz kilidlənib.

Şeirimizin son otuz ili bir də onunla səciyyələnir ki, şairlər daha çox öz ömür-gün yollarından (artıq xatirələrə çevrilən, ya da bu günün gerçəkləşən hadisələrindən), subyektiv hisslərindən dünyada, cəmiyyətdə baş verən olaylara, ictimai həyata, təbiətə üz tuturlar. Və bu prosesdə Şair obrazı ön plana keçir. Əlbəttə, "mən"in öz hiss və düşüncələrini ifadə etməsi çox zaman elə subyektiv çərçivədə qalır, az qala şairin tərcümeyi-halının bir parçasına dönür. Amma "mən"də bu günün gerçəkliyi, dünyanın təzadları, məmləkətimizin ictimai-siyasi, mənəvi həyatına təmas varsa, bu, başqa məsələ. Təbii ki, şeir də gərək ŞEİR ola Elşad Səfərli bir çox şeirlərində bunun əyani şahidi oluruq. Bəlkə də, sizə qəribə görünər, E.Səfərlinin "Dövr" şeiri bizə bu günün həqiqətlərindən birini xatırlatdı:

Tülkünün də həccə gedən dövrüdü,-
Qarğanı ağzında pendir axtarır.
Məcnun tində olsun gözləməyində,
Leyli başqa sevda indi axtarır.

Halala qatılır min gür qatmalar,
Dubayda kef edir qaşı çatmalar.
Neyləsin, arxasız göyçək Fatmalar,
Vətəndə yapmağa təndir axtarır.

Zor da yox, damlardan ya atılmağa-
İp altında ipə ya dartılmağa.
Boyun keçirtməyə, ya asılmağa-
Kimsə indi özü kəndir axtarır.

Deyəsən, bu şeirin "intihar" çaları sizə xoş gəlmədi.Onda bir kövrək şeirinə müraciət edək.

Bu şeir gözəl şair Camal Yusifzadəyə həsr olunub və onun şair portreti canlanır. "Şeir yazdı. Dəmirağaca- Dəmir ağaca, Güllərinə, sərvlərinə, divarlarının nəminə, qəminə, dərdinə. "Dəfn olunmamış kəndlər"in İldırım boşalmasına bənzər yollarına. Şeir yazdı, Bayraqsevər, Torpaqsçevər, Doğma yurda Qanı qaynar, istiqanlı- Lənkəranda heç vaxt görmədiyim Əsil lənkəranlı". Lənkəranda-dəniz kənarında yaşayan Elşad Səfərlinin "Dəniz" silsiləsindən çoxlu şeirləri var. "Əslində, Dənizin bu sahilində Üfüqün yerlə birləşdiyi yerdə durmuşam. Əlimi Sahil qayalarına yox, Üfüqün çiyninə qoymuşam" və s. belə misralar Dəniz obrazını poetikləşdirir. Əlbəttə, məqsədimiz o deyil ki, Elşad Səfərlinin müxtəlif mövzularda yazdığı şeirlərindən və poemalarından geniş söz açaq. Hər halda, müəyyən təsəvvür yarandı. Bəyəndiyimiz, təqdir etdiyimiz bu şairi tənqid də edək. Nədə? Elşad Səfərlinin bir xeyli şeiri var ki, "sənət xainlərinə", plagiat şairlərə, "ağışdan sonra göbələklər" kimi artan cızmaqaraçılara həsr olunub. Bəzi şeirlərində də ona "oyun quran" kimsələr tənqid atəşinə tutulur. Bizim fikrimizcə, bu tipli şeirlərə ehtiyac varmı? Elşadın çox sevdiyi Əli Kərimdə belə şeirlər heç yoxdu, ya da bir-ikisi olar. Qoy Elşad Səfərli bu misralarına arxayın olsun ki: "Ən möhkəm istehkam, Alınmaz qalam Ürəyimdi. Ürəyim ömür damıma, İlhamıma Dayağımdı, Dirəyimdi, Çörəyimdi. Söz qalamdı-Öz qalamdı".

Öncə qeyd olundu ki, Elşad Səfərli "Sonet janrı və Azərbaycan soneti" monoqrafiyasının müəllifidir. Təkcə bu kitabın yox, "Müşfiq yaradıcılığında sonet ganrı", "Azərbaycan sonetinin poetik xüsusiyyətləri" kitablarının da müəllifi odur. Bu üç kitabın elmi redaktoru isə mərhum professor, 1 nömrəli sonetşünas alim Hüseyn Həşimlidir. Amma qeyd edək ki, Elşad Səfərli bu tədqiqatlarla yanaşı, özü sonetlər və sonet çələngləri yaradır, Azərbaycan sonetistikasında janrın heç vaxt təsadüf edilməyən sonet haqqında sonet, məsnəvi sonet, yarımçıq sonet, başsız sonet, çevrilmiş sonet, sonet-verlibr, sonet-broxokoln, axsaq sonet, birbaşa sonet, quyruqlu sonet, ikiqat sonet növlərini Azərbaycan poeziyasına gətirir. Bütün bu sonet növlərini o, 2017-ci ildə nəşr olunan "Lənkəran sonetləri" kitabında təqdim edib. Burada həm ingilis, həm də italyan soneti formasında nümunələr var.

Elşad Səfərli Şekspirdən, Petrarkadın, Dantedən, bizim ədəbiyyatda isə Müşfiqdən, Əliağa Kürçaylıdan, Adil Babayevdən, Şəkər Aslandan, Vaqif Hüseynovdan, Sabir Mustafadan gələn ənənələri həm mövzu, həm də sənətkarlıq xüsusiyyətlərinə layiqincə əməl edir. Təbii ki, bu kiçik yazıda Elşad Səfərlinin sonet yaradıcılığından geniş söhbət açmağa imkan yox (Biz "Azərbaycan soneti" adlı məqaləmizdə onun sonetlərindən də geniş söz açmışıq).. Amma onun bir sonetiylə bu yazını sona çatdıraq:

Sizi sonet yazmağa çağırıram, a dostlar,
Bir az qoşma, gəraylı yazmağa aram verin.
İndi ki, təbinizdə yaratmaq qüdrəti var,
Sonet üfüqlərini genişləndirin şeirin.

Nə qədər eyni ruhda əsərlər yazmaq olar,
Bir az da addımlayaq böyük sənətə doğru.
Bəlkə də aranızda yatıbdır Petrarkalar,
Oyanın, Petrarkalar, üzü sonetə doğru.

Qataq öz şeirimizə intibah incisini,
Yeni əsri döndərək gəlin, sonet əsrinə.
Biz fəth etsək sonetin Şekspir zirvəsini,
Bu, bir bəzək olacaq Azərbaycan şerinə.

Zaman yetişdirdikcə sonet yazan kəsləri,
Gec-tez üzə çıxacaq Dantenin varisləri.